

Закордонні інвестиції це є добре, але не потрібно забувати про те, що кошти вкладаються для того, щоб потім отримати дохід. Нам все доведеться платити і в рази більше, якщо не вкладатимемо кошти самі.

1. Галан Н.І. Інноваційна динаміка глобальної економіки / Н.І. Галан: зб. наук. пр. "Економічний простір". – 2008. – №9. 2. Світова економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Світова_економіка. 3. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. – 2-ге вид. доп. та випр. – Львів: "Новий Світ – 2000", 2005. 4. Сталий розвиток. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Сталий_розвиток. 5. Кириченко О.А. Деякі аспекти злиття та поглинання компаній у світлі побудови нової інтеграційної системи економіки / О.А. Кириченко, Е.В. Ваганова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №2(92). 6. Система. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Система>. 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elise.com.ua/ru/content/46-ekonomiko-geografichna-harakteristika-krayin-svitu>.

УДК 338.339

І.І. Мартинюк, С.Б.Романишин*

Львівський національний аграрний університет
*Національний університет "Львівська політехніка"

МІЖНАРОДНА АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ

© Мартинюк І.І., Романишин С.Б., 2013

Проаналізовано теоретичні засади міжнародної агропромислової інтеграції та визначено її вплив на економічну ефективність у сучасному виробництві продуктів харчування. Показана роль економічної та агропромислової інтеграції України для досягнення продовольчої безпеки, зростання виробництва високоякісної агропромислової продукції та розширення ринків її збуту, а також захист економічних інтересів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуто передумови розвитку міжнародних інтеграційних процесів, що реалізуються через послідовне правове закріплення п'яти етапів.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, агропромислова інтеграція, ефективність.

I.I. Martynyuk, *S.B. Romanyshyn

Lviv National Agrarian University
* Lviv Politechnic National University

INTERNATIONAL AGRICULTURAL INTEGRATION

© Martynyuk I.I., Romanyshyn S.B., 2013

This paper analyzes the theoretical foundations of international agro-industrial integration and determines its impact on economic efficiency in modern food production. The role of economic and agro-industrial integration of Ukraine is to achieve food security, increasing of the level of production of high quality agroproducts and expansion of its sales, and protection of economic interests in foreign trade activity. The paper presents the prerequisites of international integration processes that are implemented through consistent legal consolidation of the five stages.

Key words: international economic integration, agroindustrial integration efficiency.

Постановка проблеми. Інтеграція у перекладі з лат. мови означає взаємне переплетіння, об'єднання окремих частин в єдине ціле. Головним завданням агропромислової політики є досягнення продовольчої безпеки, зростання виробництва високоякісних продуктів харчування та

ширшого асортименту агропромислової продукції, розширення ринків збуту, технічне переоснащення підприємств, захист економічних інтересів держав-учасниць під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності [2].

Міжнародна агропромислова інтеграція – це етап у процесі розвитку міжнародного поділу сільськогосподарської праці, для якого завданням є створення однорідного господарського організму, що охоплює кілька країн, виникнення цілісності відокремленого агропромислового комплексу кількох держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, які стосуються вирішення цієї проблеми. Міжнародна інтеграція зачіпає різні аспекти сучасного життя – політику, економіку, культуру, ідеологію, безпеку, навколишнє середовище і, звичайно, виробництво сільськогосподарських товарів. Вона спричинила за останні десятиріччя збільшення у багато разів потоків товарів і послуг між країнами, капіталу, праці та інформації, а також інтернаціоналізацію і розподіл між країнами окремих технологічних процесів сільськогосподарського виробництва [4; 6; 8].

Інтеграція сільськогосподарського виробництва в європейський економічний простір та його структури здійснюється у межах Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, якою створені необхідні політико-правові та організаційні умови для партнерства і співробітництва [5].

Інтеграційні процеси на міжнародному рівні в агропромисловому комплексі еволюціонують, трансформуються, змінюють характер відносин їх учасників, призводять до заміщення традиційних економічних механізмів новими, які тільки виробляються [1, с. 3–7; 7; 9; 10].

Формулювання цілі статті. Аналіз теоретичних засад міжнародної агропромислової інтеграції та визначення її впливу на економічну ефективність у сучасному виробництві продуктів харчування в Україні – основне завдання цього дослідження.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція у сфері агропромислового виробництва на міжнародному рівні почала формуватися після Другої світової війни. В основу міжнародної агропромислової інтеграції покладено об'єктивні потреби розвитку продуктивних сил сільськогосподарського виробництва.

Причина міжнародної агропромислової інтеграції визначається необхідністю подолання суперечності між реальними вигодами для підприємств агропромислового комплексу від участі у міжнародному поділі праці та її негативними чинниками, якими виступають територіальна віддаленість, менша мобільність чинників виробництва і ресурсів, митні та валютні обмеження тощо.

Ця суперечність може бути подолана так:

- 1) створенням і розвитком транснаціональних корпорацій;
- 2) міжнародними угодами щодо цілеспрямованого формування інтернаціонального сільськогосподарського ринкового простору в окремих регіонах світу.

Розгортання та розвиток міжнародної агропромислової інтеграції у розвинених країнах спричиняється першочергово економічними чинниками. Розвиток міжнародних ринків товарів та послуг, капіталів і трудових ресурсів сільськогосподарські системи таких країн перетворюються на єдине ціле.

Першопричиною міжнародної агропромислової інтеграції серед країн, що розвиваються, виступають політичні чинники. У цих країнах міжнародна інтеграція – основний засіб економічного зростання, що сприяє проведенню індустріалізації, створенню оптимальної структури сільськогосподарського виробництва, диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків і послабленню залежності від колишніх метрополій.

Досвід існування міжнародних інтеграційних об'єднань серед країн, що розвиваються, показав, що рівень реальної взаємозалежності національних агропромислових комплексів не сформував інтеграційних міжнародних господарств, подібних до тих, що створені в індустріально розвинених країнах.

Причинами, що стримують досягнення країнами “третього світу” накреслених міжнародною агропромисловою інтеграцією цілей, виділяють такі:

- суперечність з принципами ринкових відносин;
- внутрішні особливості економіки кожної окремої країни;
- характер взаємозв’язку держав, що інтегруються;
- зовнішні чинники (фінансова залежність від промислово розвинених країн, контроль транснаціональних корпорацій над експортним виробництвом і зовнішньою торгівлею);
- політична нестабільність країн, що розвиваються.

Тому міжнародна економічна інтеграція в країнах, що розвиваються, є лише інтеграцією потенційною чи передінтеграцією. Прогресивнішою є так звана вертикальна інтеграція між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

З погляду розвитку міжнародних інтеграційних процесів в Україні розрізняють два стратегічні вектори: західний – у межах Європейського Союзу і східний – у межах СНД з країнами “третього світу”.

З урахуванням того, що Україна – одна з найбільших країн Європи, для неї особливо важливою є інтеграція саме з розвиненими країнами Європейського Союзу. При цьому пристосування сфери сільськогосподарського виробництва до вимог європейських країн є вагомим стимулом до відродження її економіки та налагодження взаємовигідного співробітництва [3, с. 10–14].

Одним з найважливіших напрямків політики Європейського Союзу є Спільна аграрна політика (САП), що означає спільні дії країн-членів цього Союзу щодо забезпечення поставок сільськогосподарської продукції за стабільними цінами, підвищення сільськогосподарського виробництва, підтримання відповідного життєвого рівня фермерів і забезпечення оптимальних цін для споживачів харчових продуктів. Аграрна політика гарантує виробникам сільськогосподарської продукції її реалізацію за заздалегідь встановленою ціною.

На деякі сільськогосподарські товари введені прямі дотації виробникові. Для централізованого функціонування сільського господарства у країнах ЄС створений Фонд орієнтації і гарантування, фінансований з бюджету ЄС.

Основними складовими єдиної аграрної політики є:

- єдині ціни на сільськогосподарську продукцію у межах ЄС і єдиний механізм її підтримки;
- свобода торгівлі сільськогосподарською продукцією всередині ЄС, відсутність тарифних і кількісних обмежень;
- єдине фінансування сільського господарства.

Як стверджує П.І. Гайдуцький [1, с. 3–7], епіцентром спільної аграрної політики ЄС є особлива система підтримки та спільного регулювання сільського господарства, яка визначає розвиток цієї сфери. Запровадження такої системи в Україні забезпечуватиме конкурентоспроможність вітчизняного аграрного сектору.

Рада Міністрів ЄС встановлює лімітовані імпорتنі ціни на продукти харчування, тобто мінімальні ціни, за якими ті або інші продукти можуть бути імпортовані в країни – члени Європейського Союзу. Такі ціни, які через ввізні мита у багатьох випадках вищі від світових, призначені для захисту сільського господарства ЄС від конкуренції з боку дешевших продуктів з країн, що не входять до Європейського Союзу. Фермери одержують субсидії з бюджету ЄС у разі несприятливих погодних умов, на будівництво нових приміщень, модернізацію виробництва та закупівлю нової техніки. Субсидується й експорт сільськогосподарських товарів. Експортери отримують відшкодування, що повинно компенсувати різницю між світовою ціною і вищою ціною в ЄС.

Шлях України до ближчої інтеграції ЄС пролягає через подальший прогрес у вибудуванні політичної довіри та демократії, створенні справжньої ринкової економіки. Просування у цьому напрямку поліпшує інтеграцію у Європейське Співтовариство, що сприятиме вільній торгівлі України з країнами – членами ЄС і вступу нашої країни до Європейського Союзу [5].

Міжнародна економічна інтеграція розвивається під впливом політичних і економічних чинників, що сприяють її розвиткові як незалежної від регуляторного впливу держави, так і в межах

офіційно оформлених економічних союзів під офіційним цілеспрямованим впливом урядів держав, що інтегруються.

Міжнародна агропромислова інтеграція формується, як правило, в регіональному масштабі. Пов'язано це з нерівномірним виробництвом сільськогосподарської продукції різними країнами, а також економічними зв'язками між ними.

Розвиток міжнародних інтеграційних процесів передбачає послідовне правове закріплення або інституалізацію таких п'яти етапів:

- 1) зона вільної торгівлі;
- 2) митний ринок;
- 3) спільний ринок;
- 4) економічна інтеграція;
- 5) повна інтеграція.

Сьогодні лише Європейський Союз пройшов у своєму інтеграційному розвитку чотири етапи.

Під час створення зони вільної торгівлі учасники міжнародної інтеграції підписують угоду про взаємне скасування митних тарифів і квот. Як правило, конкретні угоди про створення зони вільної торгівлі промисловими товарами передбачають певний термін (кілька років), протягом якого поступово зменшується і скасовується мито та інші нетарифні обмеження. Стосовно сільськогосподарських товарів лібералізація має обмежений характер.

Митний союз на відміну від зони вільної торгівлі характеризується не тільки скасуванням тарифів і квот, але й проведенням узгодженої зовнішньоторговельної політики щодо третіх країн (єдиний зовнішній митний тариф).

Єдиний зовнішній митний тариф регулює товарні потоки і переорієнтовує ресурси та змінює структуру виробництва і споживання. Регулювання зовнішнього митного тарифу загалом сприяє розвитку ринку товарів і послуг, що уможлиблює створити сприятливі умови для залучення іноземних інвестицій.

Функціонування митного союзу потребує наявності певних регулювальних інститутів тому, що:

- 1) перехід до спільних митних тарифів потребує перегляду багатьох сфер національної економіки у кожній країні;
- 2) впливає потреба координації розвитку окремих сфер на макроекономічному рівні;
- 3) виникає потреба у переговорах з приводу узгодження не тільки митно-тарифної політики, а й координації та пристосування внутрішніх ринків до економічної ситуації.

Спільний ринок є третім етапом міжнародної економічної інтеграції. Він передбачає, крім характеристик, притаманних митному союзу, скасування перешкод для вільного переміщення між країнами усіх чинників виробництва. Сьогодні цей етап економічної інтеграції реалізований в ЄС.

Спільний ринок включає узгодження між інтегрованими країнами таких питань:

- розроблення спільної політики розвитку окремих сфер і секторів економіки. В ЄС такими секторами економіки були сільське господарство і транспорт;
- формування спільних фондів сприяння соціальному та регіональному розвитку, орієнтованих на задоволення місцевих потреб, які б уможлилювали реально відчутти переваги інтеграції;
- впровадження заходів для запобігання порушенню норм, що регулюють конкуренцію. Це зумовлює необхідність формування спеціальних органів управління та контролю. В ЄС такими органами є Європарламент, Рада Міністрів, Єврокомісія, Суд і Рада Європи.

Створення економічного союзу як четвертого етапу міжнародної інтеграції передбачає, крім ознак, притаманних спільному ринку, проведення країнами-членами узгодженої економічної політики. Європейський Союз – єдиний приклад інтеграційного угруповання країн Європи у вигляді економічного союзу, який ще повною мірою не сформований.

Для досягнення нової економічної інтеграції необхідне не просто узгодження, а проведення фактично єдиної економічної політики, яка потребує уніфікації законодавчої бази з багатьох напрямків. до яких належать:

- 1) податковий, що передбачає ідентичні рівні податків в усіх країнах, що входять до інтегрованого угруповання;
- 2) стандартизація (наприклад, для консервантів, що входять до складу продуктів харчування, вимог щодо токсичності вихлопних газів, розміру і якості обладнання тощо);
- 3) спільні правила техніки безпеки у процесі виробництва;
- 4) трудовий (правила прийому на роботу і звільнення, єдиний пенсійний вік);
- 5) антимонопольний;
- 6) відношення до різних форм злиття і поглинання фірм;
- 7) правила створення і реєстрація нових фірм;
- 8) монетарний (наявність єдиного Центрального банку, єдиної валютної системи з єдиною валютою);
- 9) відмова у рішеннях, що приймаються відповідними урядовими структурами, від протекціонізму і будь-яких форм преференцій щодо національних суб'єктів господарювання.

Висновки. У розвитку міжнародної економічної інтеграції з європейськими країнами Україна та українські агровиробники велику увагу повинні приділяти розбудові сільського господарства, роблячи акцент на розбудові спільної агропромислової політики країн – учасниць економічних угруповань. Реалізація спільних сільськогосподарських та агропромислових проектів сприяє інтеграції не тільки в агросфері, а й активізує процеси у багатьох паралельних їй секторах економіки.

Агропромислова політика держав – учасниць економічних угруповань повинна включати такі напрямки, як внутрішня аграрна політика, зовнішня аграрна політика, що, своєю чергою, містить дві складові: економічну інтеграцію агропромислового комплексу країн-учасниць і зовнішню торгівлю агропромисловими товарами з третіми країнами. Основою спільної аграрної політики повинна бути модель ринкових відносин, яка здатна гнучко поєднувати механізми ринкового саморегулювання на основі конкуренції та державного впливу.

Міжнародна агропромислова інтеграція має свої переваги й недоліки. Однак основний позитивний її ефект полягає у тому, що Україна як потужна аграрна країна робить важливі кроки до світового співтовариства.

1. Гайдуцький П.І. *Україні потрібна нова аграрна політика* / П.І. Гайдуцький // *Економіка АПК*. – №103. – С.3–7.
2. Ганначенко С.Л. *Економічна роль держави у формуванні українсько-російських торговельних відносин в агропромисловій сфері: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 06.02.03 (Електр. ресурс)* / С.Л.Ганначенко: НАН України. Ін-т прогнозування. – К., 2004. – 20 с.
3. Гаркуша О.М. *Особливості сучасних інтеграційних процесів для економіки України* / О.М. Гаркуша // *Культура народів Причорномор'я*. – 2005. – № 59. – С.10–14.
4. Кириченко О.А. *Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. – 3-тє вид, перероб. і доп.* / О.А. Кириченко. – К.: Знання-Прес, 2002. – 384 с.
5. Лубці Хоффман Філіцітас Мьоллерс. *Україна на шляху до Європи* / Х.Ф.М. Лубці. – К.: Фенікс, 2001. – 338 с.
6. Нестерчук Ю.О. *Вертикальна інтеграція у системі стратегічних цілей аграрної політики держави* / Ю.О. Нестерчук // *Актуальні проблеми економіки АПК: колективна монографія / за ред. Д.К. Семенди, О.І. Здоровцова*. – Умань: Видавець “Сочинський”, 2009. – С.75–135.
7. Ситник В.П. *Трансформація АПК України в ринкові умови* / В.П. Ситник. – К.: Ін-т аграр. економіки УААН, 2002. – 518 с.
8. Черняков Б.А. *Роль и место крупнейших сельскохозяйственных производителей в аграрном секторе США* / Б.А. Черняков // *Економіка сільськогосподарського і переробляючого виробництва*. – 2001. – № 5. – С. 9–12.
9. Шпикуляк О.Г. *Інститут аграрного ринку: монографія* / О.Г. Шпикуляк. – К.: ННЦІАЕ, 2009. – 480 с.
10. Янків М.Д. *Організаційно-економічні механізми розвитку і функціонування АПК України* / М.Д. Янків. – Львів: Коопосвіта, 2000. – 450 с.